

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

JEZUS VER-ZEVENTIG-VOUDIGD (2)

Instructie voor de zeventig

„Gaaf heen, zie, Ik zend u als lammeren midden onder de wolven...” enz. (Luc. 10 : 3-16)

DOOR
C. P. PLOOY
EDE

Als Jezus tegen zijn zeventig discipelen zegt, dat Hij hen zendt als lammeren onder de wolven, ontnemt Hij hen alle reden tot oppervlakkig optimisme. Het landelijk beeld van arbeiders op het oogstveld (v. 2) maakt plaats voor het beeld van wolven die argeloze schapen overvallen. De zeventig zullen niet overal open deuren vinden, ze zullen op veel verzet stuiten.

Volgens Mattheüs heeft de Heer er bij de uitzending van de Twaalf nog bij gezegd: „Weest voorzichtig als de slangen en oprecht als de duiven” (10 : 16). Dat wordt zo langzamerhand een hele dierenwereld met elkaar: lammeren, wolven, slangen, duiven, terwijl later nog sprake is van scorpiones en slangen (v. 19). Maar de tijd van de Vrederijk is bepaald nog niet aangebroken, waar de wolf met het lam stoeit en een kind speelt bij het hol van een adder, zonder dat het iets overkomt (Jes. 11 : 8).

Voorzichtig - als de slangen! Maar oprecht - als de duiven! Bij de slang denken we aan de duivel en bij de duif aan de Heilige Geest. Wat weloverwogen takt betreft valt nog veel te leren van de duivel, maar voor oprechtheid moet je bij de Heilige Geest zijn! Wacht het gunstige ogenblik af, wil Jezus maar zeggen, maar sla dan ook toe en laat het niet voorbij gaan.

Voor onderweg op reis zullen de zeventig alle materiële zorgen aan hun hemelse Vader overlaten: geen extra schoeisel, geen reiszak en geen geldbuidel. De HERE zal erin voorzien. De Twaalf zijn op dergelijke wijze heengezonden (9 : 3). Later, in de gesprekken bij het Avondmaal, vraagt Jezus hen of het hun aan iets ontbroken heeft en ze antwoorden: aan niets. En dan komt er een merkwaardig vervolg: „Hij zeide tot hen: Maar NU, wie een beurs heeft neme die en zo ook een reiszak en wie er geen heeft verkope zijn mantel en kope een zwaard” (22 : 35, 36).

De tijden kunnen veranderen en de

opdrachten voor hen, die met het Evangelie langs deuren en door dorpen en steden en landen trekken blijven daarom niet altijd dezelfde. Vertrouwen op Gods zorg mag niet tot zorgeloosheid leiden.

De zeventig mogen niemand groeten onderweg, want dat leidt tot tijdrovende oponthoud. Zo zijn de oosterse groetceremonies nu eenmaal. Het gebeurt nu ook nog wel, dat een bedouin voor het loket van het postkantoor met vele woorden informeert naar de gezondheidstoestand van de man achter het loket, en die van zijn gezin en van zijn schoonfamilie enz., terwijl de rij wachtenden achter hem maar aangroeit. „Groet niemand onderweg”, - de zaak van het Koninkrijk Gods heeft haast!

Maar over groeten gesproken: als ze een huis binnentreden moeten ze de groet uitspreken, met nadruk en klem: vrede zij ulieden! Sjalom, de gebruikelijke vredegroet, maar nu gevuld met de heilzame inhoud van het Evangelie! Gods vrede, door verzoening en verlossing. Ik denk, dat het ons wel iets zeggen mag, dat ze/we de mensen niet overvallen moeten met: bekeert u! Of: het oordeel is nabij! We mogen boodschappers zijn van de liefde Gods en van de vrede, die alle verstand te boven gaat en van hoop, dwars tegen de meest hopeloze situatie in!

Wordt deze vredegroet aanvaard en laat men hen binnen, dan kunnen de zeventig daar hun boodschap kwijt. Maar zo niet, dan stuit de vredegroet af op harde harten, en keert ze terug tot de discipelen. Dat mag ons wat vreemd uitgedrukt lijken, maar voor de oosterling was dat heel begrijpelijk. Ik las ergens het verhaal van een mohammedaan in Hebron, die op de markt gegroet werd door een arabische christen: vrede zij u. En zonder er bij na te denken zei hij: vrede ook voor u. Maar op hetzelfde ogenblik drong het tot hem door, dat hij door een christen was gegroet! Hij keerde zich om en begon de man uit te schelden en te slaan, en hij schreeuwde: geef mij mijn vrede terug! want je bent een christen! Nu nog is in het Midden-Oosten een zegengroet geen lege formule, maar een woord-met-kracht! Een waardevol woord, waar je niet slordig mee omspringt. Zo zegt Jezus: Als in het huis, dat ge met Gods vrede begroet, niemand is, die voor die vrede een hart heeft en uw groet aanneemt en beantwoordt, dan keert uw vredegroet tot u terug.

De zeventig mogen niet rusteloos van het ene huis naar het andere trekken. Waar duidelijk opening is voor hun groet en boodschap zullen ze dagen vertoeven, om er alle tijd voor te nemen. Het Koninkrijk Gods verkondigen doe je zo maar niet even op de stoep of via een blaadje in de bus of door de telefoon. Daarvoor moet je de mens in het kader van zijn gezin („huis”) wat leren kennen en wat met ze meeleven, je in hun omstandigheden kunnen inleven. En als er zieken in huis zijn, mogen de zeventig hen genezen.

Uit dit alles blijkt wat belangrijk is bij evangelisatie en zending: de enkeling niet losmaken uit het verband, waarin hij leeft en functioneert, en je dan inleven, meeleven en doen opleven! Want het Woord is vlees geworden! Gods Zoon heeft het menselijk bestaan aangenomen. Het Woord is geen raaklijn, die de cirkel van

Inhoud

- 41 Ds C. P. Plooy,
Instructie voor de zeventig (2)
- 42 Drs H. Smit,
Over de harmonie van
„moeten” en „mogen”
- 42 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 43 Prof. dr D. Holwerda,
De exegese van Rom. 11 :
25-26 (slot)
- 45 Ir. A. W. Biersteker,
Léven... in vertrouwen, vrij-
heid en verantwoordelijkheid
- 45 Ingezonden
- 47 P. C. van Wijk, Terloops...

het menselijk bestaan maar even, in één punt, raakt en dan weer verder gaat. Neen, het Woord is vlees geworden, en dat betekent: ingegaan in het mensenleven en in de samenleving. Daarom zullen de brengers van het Woord ook moeten inleven en meeleven en zieken weer doen opleven!

En als de zeventig een stad binnen komen, die hen niet ontvangt, moeten ze het stof van hun voeten schudden tot een getuigenis tegen zo'n stad. Als de Paus een land betreedt kust hij de grond. Jezus draagt zijn discipelen hier een dergelijke ceremonie op, maar voor het geval ze niet welkom zijn. Dan wordt alle gemeenschap verbroken, niet alleen van de kant van die stad, maar ook van de kant van Gods Koninkrijk: zelfs het stof van zo'n stad moeten ze van hun voeten schudden! Het zal Sodom in de dag van het oordeel draaglijker zijn dan die stad. Sodom heeft de oosterse gastvrijheid geschonden tegenover engelen Gods! Maar erger is om mensenboodschappers van het Vleesgeworden Woord, ambassadeurs van het Koninkrijk der hemelen niet te ontvangen! Met pijn denkt Jezus terug aan wat Hem zelf wedervoer in diverse steden van Galilea. Zelfs in de stad van zijn inwoning Kapernaüm! De discipelen zijn niet meer dan hun Heer. Dat Jezus zichzelf verzeventigvoudigd heeft in hen, brengt ook het kruis mee. Wie naar u hoort, zegt

Hij, hoort naar Mij en wie u verwerpt, verwerpt Mij en wie Mij verwerpt, verwerpt Hem die Mij gezondene heeft. Zo loopt de lijn van de „zending”: God-Jezus-predikers. Dat is de grandeur en de misère tegelijk voor allen, die zich laten zenden met de boodschap van het Koninkrijk.

Waar de zeventig ontvangen worden zullen ze eten wat hun voorgezet wordt, - ze zullen zich niet meer zo scrupuleus aan de spijtwetten behoeven te houden, want als het Koninkrijk Gods gekomen is vervallen al die oude voorschriften van rein en onrein (Hand. 10 : 15). Of moeten we zeggen, dat ze juist geestelijk uitgediept worden? Heeft Jezus niet geleerd, dat wat uit het hart komt en de mond uitgaat de mens onrein maakt? (Matth. 15 : 18).

Waar het Koninkrijk Gods komt komen alle dingen aan het licht en wordt alles anders. Dat mogen allen merken, die de zeventig opnemen in hun huizen!

Over de harmonie van „moeten” en „mogen”

De vorige keer hebben we kritiek geleverd op de stroming, die het gebod uit het leven-met-de-Here wil uitbannen. Het leven-in-de-Geest zou geen geboden meer kennen. Is het immers niet zo, dat het gebod een „moeten” in zich besluit? En is „moeten” geen dwang? En zou de Here gediend zijn van „geveinsde” onderwerping? We zagen, dat deze gedachten-gang in de praktijk altijd weer schipbreuk lijdt. Maar dat bewijst - zo zeggen de voorstanders - haar onjuistheid niet. Dat bewijst alleen, dat we niet leven op het niveau, waarop Christus ons door zijn verlossingswerk gesteld heeft. Dat bewijst alleen, dat we niet echt uit de Geest leven. En men blijft bij zijn overtuiging: „Moeten” mag niet meer en „mogen” moet!

Vaak beroept men zich op wat Paulus over wet en gebod naar voren brengt. Ook Paulus zou leren, dat de tijd van het gebod en van het „moeten” voorbij is!

Is de wet afgeschaft?

Inderdaad treffen we bij Paulus sterke uitdrukkingen aan. Zo zegt hij tot de gelovigen in Rome, dat zij niet onder de wet maar onder de genade zijn (Rom. 6 : 14). Hij zegt ook, dat Christus het einde van de wet is, tot gerechtigheid voor een ieder, die gelooft (Rom. 10 : 4). Wat bedoelt Paulus daarmee?

Paulus zegt met nadruk, dat de wet heilig is en dat ook het gebod heilig is en rechtvaardig en goed (Rom. 7 : 12). Ook Paulus weet heel goed, dat de wet een heilige onderwijzing is, waarin de Here zijn volk leert op de rechte wegen te gaan. In de wet legt

DOOR
H. SMIT
BARENDRECHT

God het beslag van zijn liefde op het volk van zijn keuze.

Het is door de zonde, dat die heilige en goede wet op een verschrikkelijke wijze is gaan functioneren. Door de zondaar werd het gebod als een zware last gevoeld, als een dwang die tot verweer en tot zelfhandhaving moest prikkelen. De wet als „kracht der zonde” (1 Kor. 15 : 56). De hei-

lige wet heeft steeds weer de slapende en sluimerende zonde geactiveerd en tot 'n verschrikkelijke „wakkerheid” gebracht.

„Toen het gebod kwam begon de zonde te leven, maar ik begon te sterven” (Rom. 7 : 9).

Het verweer tegen God kan op twee manieren geschieden: op een grove en op een vrome manier. Luther sprak treffend van stinkende en van blinkende zonden. De gemeenschappelijke noemer van beide is, dat je probeert „van God af te komen”. De grove zondaar doet dat door het gebod te verwerpen. Hij wenst zelf over zijn leven te beschikken. Geen God en geen meester! De schijn-vrome zondaar is bang voor God. Hij grijpt de wet aan om God tevreden te stellen. Hij weigert de echte blijmoedige overgave van zijn leven in Gods hand. Hij leeft - ook hij! - in zelf-handhaving! Hoe kan ik op mijzelf „recht-op” voor God blijven staan? En hij betaalt om van God af te komen. Hij betaalt in werken-van-vroomheid!

De farizeeërs, Paulus aanvankelijk, de jonge Luther! En Luther zal later eerlijk bekennen, dat hij de God, die hem zo aandreef en opdreef door zijn geboden, ...dat hij die God heeft gehaat! Inderdaad, „blinkende” zonden, zonden-van-vroomheid!

Door de zonde kreeg de goede en heilige wet een verschrikkelijke betekenis. Zij dreef aan tot verweer en zelfhandhaving. Zij bracht tot zonde en tot schuld. Zij plaatste haar hoorders in een zonde-en-schuld-gevangenis! Een verschrikkelijk bewind: Aanklacht, schuld-gevangenschap! Paulus' uitdrukking „onder de wet zijn” krijgt de betekenis van: in de gevangenis zitten, onder het oordeel verkeren, onder de vloek staan!

Deze verschrikkelijke functie van de wet ging niet buiten de Here om. Het is de Here beslist niet uit de hand gelopen. Ook daarop wijst Paulus. Hij zegt, dat de zonde door het goede (de wet) mijn dood heeft bewerkt, opdat de zonde bij uitstek zondig zou worden door het gebod (Rom. 7 : 13). „...opdat...”! We staan hier voor de heilige gestrengheid van de Here, die niet toelaat dat de zonde in een soort sluimerstaat blijft verkeren maar haar door zijn geboden aan het licht brengt en haar ten volle onmaskert als vijandschap! De heiligheid van Gods versmide liefde weigert met een „half antwoord” genoegen te nemen. De wet brengt naar buiten en naar boven wat tevoren rustte op de bodem van de harten. Dat is verschrikkelijk. Maar Hij is de Heilige!

In dit verband wil ik even ingaan op enkele vragen, die vaak omtrent de functie van de wet gesteld worden. Bedoelde God met zijn wet eenvoudig de gehoorzaamheid van zijn volk of bedoelde Hij door zijn wet eigenlijk alleen maar de verschrikkelijkheid van de zonde aan het licht te bren-

WERKPLAATS

Dat met die sociale werkplaatsen zit me heel hoog. Ik bedoel het debat over bezuinigingen op dit gebied. Het gaat erom, of degenen, die geen „redelijke” arbeidsprestatie kunnen „leveren”, loon zullen ontvangen of een uitkering. Of ze „werknemer” zullen zijn dan wel „tewerkgestelden”, mensen, die „ bezig gehouden worden”.

Iedereen kent ze, die mensen van de sociale werkplaats. In je gezin, in je familie, in je kerk. Zij hebben hun „beschutte werkplaats” omdat het tempo of de techniek in het gewone bedrijfsleven voor hen te hoog lag. Zij zouden zelf niet voor de sociale werkplaats gekozen hebben, maar het is duidelijk geworden, dat haar plek was en ze hebben er vrede mee gekregen, soms na strijd en opstandigheid. Het is hun ontgaan, dat er al een jaar lang geschreven en geschreeuwd wordt dat er bezuinigd moet worden op de sociale werkplaatsen. Uit welke hoek komt dat geroep? Er waren bedrijven, die het over concurrentie-vervalsing hadden. Immers, de sociale werkplaatsen kunnen, vanwege de financiering door de overheid, lager inschrijven

Pastorale Notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

voor uitbesteed loonwerk en lagere prijzen maken voor hun producten, dan dit het bedrijfsleven mogelijk is. Ook zou het toelatingsbeleid voor de sociale werkplaatsen te soepel zijn. Iedereen kan overigens weten, dat, zoals gezegd, de werknemers daar niet zelf voor deze arbeidsplaats gekozen hebben en dat zij pas tewerk gesteld zijn op zulk een plaats, nadat deskundigen, teams en raden, geconstateerd hebben dat het voor de betrokkene de enige mogelijkheid is. Trouwens, het ligt sommige bedrijfsdirecteuren vooraan in de mond, „dat het hier geen liefdadigheidsinstelling is”. Het wordt gezegd als iemand niet vlugger kan of niet handiger is en dus moet hij maar naar de „beschutte” werkplaats. Maar ook al zou er drastisch worden

bezuinigd op de sociale werkvoorzieningen, dan nog is er geen man over boord, zeggen de harde heren, want ze houden immers hun uitkeringen en we zijn toch goed voor ze? Ja, dat zeiden de Nederlanders ook over de inheemsen in Indië en dat zeggen de blanken in Zuid-Afrika ook, als het over de zwarten gaat. Maar het gaat om de erkenning van gelijkwaardigheid. Ook de zwakke man of vrouw komt graag met loon thuis in plaats van met een fooi. Zijn besef van eigen waardigheid heeft al genoeg optaters gehad. Mag hij dit dan alsjeblieft houden? Als je acht slaat op de woorden van Israëls wetten hoe daarin de zwakkere beschermd wordt en als je let op de woorden van het Nieuwe Testament, dat God de zwakke prefereert boven de sterke, dan weet je dat de stemming over bezuinigingen in de sector van de sociale werkplaatsen een test-case is voor Christelijke politiek. Misschien moeten we binnenkort tot de trieste slotsom komen dat er in ons land geen Christelijke partijen meer zijn. Dan des te meer moeten de zwakken in de Christelijke gemeente de luwte vinden die zij nodig hebben en de erkenning van hun gelijkwaardigheid.

gen? En in verband daarmee vraagt men ook wel, hoe Mozes het gebod als „niet te moeilijk” kan kwalificeren, terwijl toch de onderhouding van de wet in de geschiedenis altijd weer is mislukt (Deut. 30 : 11).

Ik geloof, dat de veronderstelde tegenstellingen in werkelijkheid niet bestaan!

Hoe kan de wet de zonde blootleggen, als de Here *niet* echt en wezenlijk bedoeld heeft, dat zijn geboden zouden worden gehouden? Wordt de zonde van onze onwil en van onze onmacht niet allerverschrikkelijkst aangewezen, als Mozes, de Man Gods, ons voorhoudt, dat het gebod niet te moeilijk is? Zonde is niet, dat we geweigerd hebben een parel te halen van een onmogelijke hoge en gevaarlijke berg! Zonde is, dat we geweigerd hebben wat *vlak voor ons lag*! Als de Here vraagt, wat er dan te zwaar was in zijn geboden, dan staan we verstomd! Dat is het vreselijke van de zonde!

Als we het hebben over Gods bedoelingen met zijn gebod en we daarover zelfs in de geschiedenis een grote strijd zien ontstaan tussen luthers en gereformeerden, dan moeten we bedenken, dat we eerbiedig met de Bijbel moeten oplopen om de Here te leren kennen. Dan leren we altijd weer te spreken „met twee woorden” zonder dat we tot een „sluitrede” kunnen komen. De Here heeft de gehoorzaamheid bedoeld. En Hij bedoelde evenzeer de zonde aan het licht te brengen. Het tweede zou niet kunnen zonder het eerste!

Van deze verschrikkelijke heerschappij van de wet, van deze gerechtsdienaars en cipier van onze schuldgevangenis, heeft Christus ons nu bevrijd. Dat is de wonderlijke genade van God.

Ook Paulus liet zich door de wet drijven tot zelfhandhaving voor het aanzicht des Heren. Hij joeg naar dat „niveau”, waarop hij zou kunnen zeggen: Ook de Here zelf kan op mijn leven geen aanmerkingen meer maken. Met ijver zocht hij dat te bereiken. Op de weg naar Damascus kwam de grote ontmaskering. De ijveraars voor de wet van God bleek een hater van Gods genade in Christus! Zoals al eerder de farizeeërs voorop hadden gestaan in de verwerping van Christus! Uiteindelijk tegenover de Here! Hoe heeft het kruis van Christus ontmaskerend gewerkt! Wat heeft het de vijandschap tegen God blootgelegd. Maar God heeft zijn plan uitgevoerd. Zijn werk werd volbracht. En Paulus zat neer bij de ruïne van zijn vrome leven, bij de zonde waartoe hij zich door Gods heilige wet had laten drijven! Maar de Here was zeer genadig. Het vreselijke bewind dat de wet door de zonde had moeten uitoefenen werd gebroken. Van nu af verkeerde Paulus *onder de genade*!

Tegenover de vroegere zondige omgang met de wet en de geboden kan Paulus met blijdschap zeggen, dat

thans *buiten de wet om* gerechtigheid Gods is openbaar geworden voor allen die geloven (Rom. 3 : 21).

Toch zien we, dat Paulus' brieven vol vermaningen zijn. En dat hij concreet weet te spreken van de zonden van de heidenen. En een kind kan in wat Paulus zegt de wet van de Here herkennen. Het gebod wijkt niet. En het „moeten” wordt niet opgeheven. In Rom. 13 : 9 zegt Paulus, dat de geboden - het zevende, het zesde, het achtste, het tiende, - worden samengevat in dit woord: gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Een samenvatting is iets anders dan een vervanging! De liefde is wel de vervulling maar niet de vervanging van de wet, zoals Prof. Douma zeer terecht schrijft (J. Douma, Verantwoord Handelen, Van den Berg, Kampen, 1983, blz. 98).

„Onder de genade zijn” betekent niet, dat je geen geboden meer behoeft te (er)kennen. Paulus stelt ons wel de vraag: Worstel je met behulp van de wet vanuit het donker naar de verzoening met God toe? Of leef je gehoorzaam van die verzoening met God uit?

Van dat eerste zijn we door Christus verlost. In dat tweede leven we! Onder de genade, in de kracht van de Geest!

De harmonie

We mogen dus niet zeggen, dat het gebod is afgeschaft. Maar we hebben nog wel iets meer geleerd. De ganse geschiedenis van de omgang met de wet vóór de komst van Christus leert ons, dat Gods goede en heilige wet niet heeft kunnen *landen* in het leven van zijn volk. Men verwierp het heilige „moeten” terwille van een *eigen* vrijheid. Of men greep het „moeten” aan om zich tegenover de Here te handhaven zonder dat men oog kon krijgen voor het voorrecht, voor het „mogen” van het dienen van God! En juist daarin kwam de zonde op een verschrikkelijke wijze aan het licht. Juist daarin werd de liefde zo vreselijk gemist!

De harmonie van „moeten” en „mogen”, van gebod en voorrecht, is niet te vinden buiten onze Here Jezus Christus om. Als we niet *in* Hem zijn en uit zijn kracht leven door de Geest, dan zal de droeve geschiedenis zich herhalen en de schuld zal nog worden verdiept. „De ware liefde luistert naar de wetten” - een mooie versregel. Maar ze is slechts *waarheid in Christus*. Slechts *in* Hem zullen „moeten” en „mogen” elkaar in harmonie ontmoeten. Buiten Hem zullen we slechts vinden het harde „moeten” van de bange farizeeër,

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

die rechttop voor God wil staan. Of het „mogen” van de mens die zichzelf tot wet is en de Here God de rug toekeert! Ze komen niet bij elkander. En daarom zijn ze allebei vervalst! Over die harmonie in Christus willen we een volgende keer nog graag het één en ander zeggen. En daarna zullen we pogen enkele praktische conclusies te trekken voor het leven van ons en van onze kinderen. Anders zou het verhaal te veel in de lucht blijven zweven.

De exegetische van Rom. 11:25-26 (II₃)

Ik moet in dit verband nog even terugkomen op de parallel die ik - met vele anderen - trok tussen Romeinen 11 : 25 en Lucas 21 : 24.

Het is opvallend, dat geen der andere evangelisten van een dergelijke beperking van de tijd der heidenen spreekt. Ik ben dan ook geneigd te geloven, dat Lucas mede door zijn nauwe contacten met Paulus weet heeft gehad van het geheim dat Paulus hier meedeelt. Lucas blijkt vaker frappant goed op de hoogte met de typische signatuur van Paulus' prediking.¹⁷⁾ Overigens heeft men berekend, dat hij zijn evangelie pas een jaar of vijf na de verzending van Paulus' brief aan Rome moet hebben geschreven. Het is dus mogelijk, dat hij deze brief heeft gekend, en dan ook - nauwkeurig vorser als

¹⁷⁾ Een van de meest treffende gevallen vind ik Lukas' verslag van Paulus' reactie op de nijd der Joden in Antiochië (Hd. 13 : 45 vlgg.). Paulus formuleert daar zijn opdracht in woorden ontleend aan Jes. 49 : 6. Dat is nu exact Paulus zoals hij ook zelf zich presenteert in zijn brieven, zie met name Gal. 1 : 15 (= Jes. 49 : 1); ook - minder expliciet - Rom. 1 : 1 („afgezonderd”). Verder valt op, als men de twee overeenkomstige passages uit Petrus' rede in Hd. 2, t.w. vv. 25-36, en uit die van Paulus in Hd. 13, t.w. vv. 35-39, met elkaar vergelijkt, dat Paulus toevoegt: „ook van alles waarvan gij niet gerechtigvaardigd kondt worden door de wet van Mozes, wordt ieder die „gelooft gerechtvaardigd door Hem”, om dan te besluiten met een citaat uit Habakuk. Dat is Paulus, zoals we hem kennen uit de brief aan de Romeinen, ten voeten uit. Men lette ook op overeenstemming in bewoordingen, b.v. tussen Hd. 26 : 18 en Col. 1 : 12-14.

DOOR D. HOLWERDA ZUIDHORN

hij was, vgl. Lc. 1 : 3 - heeft gebruikt. Hoe dit zij, de beide genoemde plaatsen nodigen uit tot een vergelijking met elkaar.

Dan realiseren we ons, dat in de nieuwtestamentische tijd de heidenen t.o.v. Israël een dubbele rol spelen. Enerzijds zijn zij - geheel als van ouds! - de *vijanden* van Israël, door wie God Zijn strafgericht aan Israël voltrekt. Anderzijds zijn ze - voorzover gelovig geworden - de *opvolgers* van Israël als volk van Gods begenadiging. Zijn die twee functies aanvankelijk nog gescheiden - de Romeinse legers die onder Titus Jeruzalem onder de voet liepen waren een andere grootheid dan de gemeenten uit de heidenen die Paulus (en anderen) stichtten en die hij hier toesprekt - bij de voortgang van de kerstening van Europa verflauwen meer en meer de grenzen. De zoveelste opvolger van Titus wordt chris-

ten (Constantijn) en in de dan volgende eeuwen vindt men in ons werelddeel niet alleen maar christelijke kerken, maar ook christen-volkereen. In hun eerstgenoemde functie tekent Lucas de heidenen in 21 : 24, terwijl Paulus hier in Rom. 11 de aandacht richt op de tweede.

Ja; en toch moet ik zeggen: die eerste rol der heidenen tegenover Israël staat hem wel degelijk voor de aandacht, en gaat in dit gedeelte (vanaf v. 11) zelfs bepaald domineren. Dat maak ik niet enkel op uit de 'militaire woordkeus', al kan die bij zorgvuldig lezen toch moeilijk aan de aandacht ontsnappen. Het NBG heeft in v. 12 met 'tekort' weergegeven een woord, dat samenhangt met een werkwoord dat doorgaans 'verslagen worden, de nederlaag lijden' betekent. Het hier voorkomend zelfstandig naamwoord is vrij schaars, maar de enige maal dat het in de LXX voorkomt, nl. Jes. 31 : 8 wordt er toch mee aangeduid de positie van vernedering waarin een verslagen en overwonnen volk terecht komt („herendienst” NBG). Veelzeggend lijkt mij ook de enige plaats in het N.T. waar het verder voorkomt, nl. 1 Cor. 6 : 7: „Het is al meteen zonder meer een nederlaag, dat ge onderling gedingen hebt”, d.w.z. ook wie het proces mocht winnen, heeft toch - net zo goed als de verliezer - bij voorbaat de strijd al verloren. Het beeld dat v. 12 oproept is naar mijn

gevoel dan ook dat van overwinnaars die zich verrijken aan de buit op de overwonnenen behaald.¹⁸⁾

In verband daarmee zou ik „hun volheid” willen verstaan in deze zin, dat hun aanvankelijk gedecimeerde leger weer op *volle getalssterkte* wordt gebracht. (Het hier gebruikte 'plè-rooma' kent inderdaad de militaire betekenis 'het volle contingent', Hdt. VIII 43). En dan ligt het voor de hand die connotatie ook te laten meeklinken, als hetzelfde woord op nieuw opduikt in v. 25.

Terwijl nu Lucas bepaald het oog heeft op wat in 70 met Jeruzalem gebeurde, zal bij Paulus deze militaire woordkeus zijn ingegeven door de oudtestamentische vijandelijke verhouding tussen Israël en de hen bedreigende en van tijd tot tijd overheersende heidenvolkeren.

Toch zou dit terminologisch gegeven alléén mij te zwak zijn om er vergaande conclusies aan te verbinden. Veel belangrijker is een ander punt: Paulus komt in de pericoop die met v. 11 inzet, terug op het citaat uit Deut. 32 : 21, dat hij in 10 : 19 had neergeschreven. Omdat Israël Jahweh verruilt voor een heidengod, waardoor ze Hem jaloers maken, verruilt Jahweh Israël voor een heidenvolk, om hen jaloers te maken. Vreemden laat Hij in Zijn land aan de macht komen, en Israël laat Hij de nederlaag lijden, en brengt Hij in vernedering en slavernij.

Dat Paulus dáárop hier teruggrijpt, blijkt uit het tweemaal gebruikte woord 'jaloers maken' (v. 11 en v. 14).

Als *instrument van naijver* zijn de door God begenadigde heidenen dus de 'opvolgers' van *b.v. Assur*, dat in Jesaja's dagen „de roede van Gods toorn” was (Jes. 10 : 5). Maar terwijl Assur er nauwelijks weet van gehad zal hebben, wat de Heere bedoelde met het onderwerpen van Israël aan zijn macht, komen de heidenchristenen wél te weten, wat Gods bedoeling is met Zijn keus vóór hen en tégen Israël. Paulus scherpt hun dat hier in (v. 11). *Maar daarom waarschuwt hij hen dan ook zo nadrukkelijk - driemaal, zie boven - dat ze nu hun rol niet even slecht moeten spelen als Assur destijds.* Ik kan hier niet beter doen dan Jes. 10 : 5 vlgg. citeren: „Wee Assur, die de roede van mijn toorn is en in welks hand mijn gramschap is als een stok. Tegen een godvergeten volk (t.w. Israël) zal Ik (dien koning) zenden, en tegen de natie waarover Ik verbolgen ben, zal Ik hem ontbieden om buit te behalen en roof te plegen (vgl. Rom. 11 : 12) en om het volk te vertrappen als slijk der stra-

18) Het wil mij voorkomen, dat „struikelen” (v. 11) aansluit bij „aansluit” (v. 9). Ik acht het mogelijk - ik druk me voorzichtig uit - dat de beeldspraak van v. 12b mede is ingegeven door v. 10. Ongeacht, wat de dichter van Ps. 69 heeft bedoeld, lijkt het me denkbaar, dat Paulus bij 'de rug die voor altijd gekromd wordt' gedacht heeft aan een sneuvelend soldaat (vgl. b.v. Ps. 20 : 9; 2 Kon. 9 : 24) ofwel aan een overwonnen die een harde slaven dienst tegemoet gaat. Die gedachte zou bij hem mede gewekt kunnen zijn door v. 26 van Ps. 69, waar van 'kampement' en 'tenten' wordt gesproken.

ten (vgl. Luc. 21 : 24). Doch hijzelf bedoelt dit niet zó en zijn hart be-raamt het niet zó, want hij heeft in den zin te verdelen en talloze volken uit te roeien.” En dan de dreiging in vv. 12, 13: „Doch het zal geschieden, wanneer de Heere zijn ganse werk op den berg Sion en in Jeruzalem voleindigd heeft - als Hij dus zijn wraak aan Israël heeft gekoeld -, dat Ik de vrucht der *hooghartigheid* (vgl. Rom. 11 : 20 „weest niet hoogmoedig”) van den koning van Assur bezoeken zal en *de trots van zijn hovaardige ogen* (vgl. Rom. 11 : 18 „laat u dan niet vanuit de hoogte uit over de (weggebroken) takken”), omdat hij gedacht heeft: Door de kracht van mijn hand heb ik het gedaan en *door mijn wijsheid, want ik ben verstandig* (vgl. Rom. 11 : 25 „opdat gij niet wijs zoudt zijn in eigen ogen”).

Het is in aansluiting op deze Jesajaanse belichting van de rol der heidenen t.a.v. Israël, dat Paulus in vv. 25-27 in Jesajaanse bewoordingen spreekt over het einde van de tijd der heidenen en de verlossing van Israël.

En aan het eind van het hoofdstuk is het opnieuw een profetie van Jesaja die hem in de mond gegeven wordt, ditmaal een vers uit de majestueuze aanhef van deuterio-Jesaja (40 : 13).

Dat geeft mij aanleiding nog eenmaal terug te komen op het 'geheimenis' van v. 25. Nu we gezien hebben, hoe sterk Paulus in heel deze pericoop beheerst wordt door den Geest die in Jesaja sprak, moge ik herinneren aan een van de meest typerende trekken van deuterio-Jesaja: dat de Heere bij monde van Zijn profeet zich er tegenover de afgoden op beroemt *ver van te voren*, toen nog niemand iets kon bevroeden, *te hebben aangekondigd, wat Hij in de toekomst doen zou tot verlossing van Israël*, oudtijds (vgl. Gen. 15 : 14-16) in de uitleiding uit Egypte en haar vervolg („de vroegere dingen”), in deuterio-Jesaja's dagen in de terugvoering uit Babel („de nieuwe dingen”), vgl. Jes. 41 : 22; 42 : 9; 43 : 9, 18; 46 : 9; 48 : 3, 6.

Welnu, dat bevestigt mij in de overtuiging, dat het aan Paulus bekend gemaakte geheimenis met betrekking tot Israël een aankondiging *lang van tevoren* is van wat God in de toekomst tot verlossing van Israël zal doen. Ook in het woord 'geheimenis' ('verborgenheid' Stat.-vert.) van v. 25 meen ik een signaal op te vangen, dat de Heere Paulus hier a.h.w. de profetenmantel van Jesaja om de schouders slaat: „van nu aan doe Ik u nieuwe dingen horen, *verborgenheden die gij niet wist*” (Jes. 48 : 6).

De Schrift blijkt vaak veel hechter in elkaar te zitten dan wij ooit hadden vermoed.

„Een nóg nieuwer testament dat als een tang op een varken op Oud en

Nieuw beide past”¹⁹⁾? Helemaal niet! De genaderegels van het nieuwe verbond blijven ook straks voor heel Israël gelden. Het zal zich moeten „onderwerpen aan Gods gerechtigheid” (vgl. Rom. 10 : 3).

Krijgen we het nu inderdaad te zien, „dat de lijn van het heil tenslotte toch terugbuigt naar een bruto Israël-naar-het-vlees”²⁰⁾? Welnee! Het is wel het Israël-naar-het-vlees dat God weer opzoekt, maar Hij maakt er een 'netto'-Israël van door het te reinigen van de zonde. Dat is toch de belofte van vv. 26/27? Wat dJ. constateert voor het O.T.: „Niet altijd kwam het daardoor (d.i. door het kritisch bezig zijn van het Woord met Israël, D.H.) tot een even duidelijke 'rest'-vorming; het was ook wel eens een meerderheid in het volk die gehoor gaf” (nr. 32, blz. 2, kol. 4). . . kan de Heere dat niet nóg eens bewerkstelligen? Is Hij niet bij machte met het gros van Israël te doen wat Hij met Paulus heeft gedaan?

Neemt de betekenis van Abrahams bloed dan toch weer toe? Nee, want - afgezien van het feit, dat ook voor Israël het verzoenend bloed van Jezus Christus de enige wezenlijke rol speelt - het zijn wel Abrahams kinderen-naar-den-bloede die Gods Geest zal wakker schudden, maar *ten diepste* niet omdat hun Abrahams bloed door de aderen vloeit. Het aloude motief blijft bij den Here van kracht: „niet om uwentwil doe Ik het, o huis Israëls, maar om mijn heiligen naam, dien gij ontheiligt hebt onder de volken in wier gebied gij gekomen zijt. . . *de volken* zullen weten, dat Ik de Heere ben, luidt het woord van den Heere Heere, wanneer Ik Mij voor hun ogen aan u den Heilige zal betonen” (Ez. 36 : 22, 23).

Wij mogen om onzes levens wil niet over het hoofd zien, met welk doel Paulus dit geheim t.a.v. Israël prijs geeft: *om de heidenchristenen te behoeden voor een hooghartige en brutaliserende bejegening der Joden*. En het zou dan ook wel zeer misplaatst zijn, als dit geheimenis onze sensatielust zou prikkelen. Wel verre van zich handenwrijvend te verkneuteran op dit „klapstuk der geschiedenis” zou de christenheid dit moment *waarop*

19) Nr. 34 blz. 2 kol. 1.

20) Zie de opgave in de vorige noot.

voor haar de deuren dicht gaan - en hoeveel dichter is dit naar ons toe gehaald door Auschwitz? - veeleer handenwringend tegemoet moeten zien.

8. Tenslotte: dJ. schrijft: „Geheel Israël zalig? Maar waarom dan niet geheel Rome, en geheel Wittenberg, en geheel Canterbury, en geheel Genève, enz.” (nr. 34, blz. 2, kol. 1). M.a.w. God mag het christelijke Westen niet anders bejegenen dan 'Zijn eerste liefde'? Dat vind ik een ontstellend grote mond tegen den Heere. (En dat zo vlak na Paulus' waarschuwing in Rom. 9 : 20.) Zou Hij daarop niet antwoorden: „Vriend, Ik doe u geen onrecht. Neem het uwe en ga heen. Staat het Mij niet vrij met het mijne te doen wat Ik wil? Of is uw oog boos, omdat Ik goed ben?” (Mt. 20 : 13-15). Maakt God door zijn overmaat van goedheid voor Israël bij ons scheve ogen? Dan zijn we op dezelfde kwalijke weg als Israël-naar-het-vlees (Hand. 13 : 45).

Hierbij wil ik het voorlopig laten, al besef ik, dat er details zijn blijven liggen.

Ik heb dJ. „hier en daar bij wijze van herinnering ietwat vrijmoedig geschreven” (om nog maar even met Paulus te blijven spreken, Rom. 15 : 15). Graag had ik gewild, dat hij ons - en ook zichzelf - niet in zo'n getewensnood had gebracht door zich met zulke ontstellend zware woorden meteen muurvast te pinnen op zijn standpunt. „Ik heb echter zonder meer de overtuiging van hem, dat hij zelf reeds vol van goedheid is, vervuld met al de kennis, in staat ook zichzelf terecht te wijzen” (vgl. Rom. 15 : 14).

De „Vereniging ter bescherming van het ongeboren kind” (VBOK)

Het bestuur van de „Vereniging ter bescherming van het ongeboren kind” te Amersfoort meldt ons dat 2 nieuwe hulpstellen van de VBOK dezer dagen in dienst werden gesteld, t.w.:

- in de regio Oost, van Lawick van Pabststraat 3a, 6814 HA Arnhem, tel. 085-453964. Spreekuur maatschappelijk werkster: iedere maandag van 4 tot 7 uur n.m.
- in de regio Zuid: Visserstraat 11, 5612 BS Eindhoven, tel. 040-453253. Spreekuur maatschappelijk werkster: iedere dinsdag van 1 tot 5 uur n.m.

De VBOK is dag en nacht telefonisch bereikbaar onder nr. 033-620244.

Léven..... in vertrouwen, vrijheid en verantwoordelijkheid (3)

Beginnelsen

voor de inrichting van de samenleving - een reformatorische maatschappijvisie

In het eerste artikel van deze serie is een globale mensvisie gegeven, resulterend in de begrippentrits:

- geloofsmotief (de mens als geloofs-wezen;
sleutelwoord: *vertrouwen*)
- maatschappijvisie (de mens als antwoord-wezen;
sleutelwoord: *verantwoordelijkheid*).
- en
- politieke stellingname (de mens als kultuurdrager/beeld Gods;
sleutelwoord: *vrijheid (tot ...)*)

In het tweede artikel is aan de hand van een schets van liberalisme en socialisme geïllustreerd, hoe maatschappijvisie en politieke stellingname samenhangen met, ja: voortkomen uit het geloofsmotief. Bij genoemde politieke stromingen was dat de keuze voor een verabsoluteerde vrijheid, respectievelijk idem dito gelijkheid, leidend tot nihilisme, in beide gevallen, met als extreme dreigingen enerzijds diktatuur, anderzijds anarchie.

Ditmaal aandacht voor een reformatorische maatschappijvisie, een omvattende visie voor die op staat en overheid (in de volgende artikelen aan de beurt).

Eigengeaarde samenlevingsverbanden

In het eerste artikel schreven we over de diverse levenssektoren annex levensverbanden, waarbinnen de mens gehoor geeft aan de kultuuropdracht. Op het terrein van de economie: de onderneming. Voor het onderwijs: de school. Voor de sport: de vereniging. Voor de politiek: de partij. Voor het geloofsleven: de kerk¹⁾...

In al die kulturele activiteiten doet de mens niets anders dan op een goede of foute wijze gevolg te geven aan die kultuuropdracht, nl. om de veelkleurige rijkdom, die in de Schepping besloten ligt, aan het licht te brengen. Daarbij komen in de loop der geschiedenis de diverse genoemde levensverbanden 'als vanzelf' naar voren.

Aanvankelijk was er geen 'kerk', naderhand wel. Aanvankelijk was er geen 'school', later wel. Enzovoort. Je zou kunnen zeggen: het lag in de loop der geschiedenis besloten, dat dergelijke levensverbanden zouden ontstaan, als maar de mens gehoor gaf aan de kultuuropdracht.

Ter vermijding van misverstand moeten we daaraan twee opmerkingen toevoegen:

¹⁾ Bedoeld is hier het algemene begrip 'kerk', wel te onderscheiden van een konkrete kerk (of gemeente, van Christus!) in uw of mijn woonplaats.

DOOR A. W. BIERSTEKER MAARSSSEN BROEK

1. Het ontstaan van die levensverbanden is niet primair te danken aan het menselijk kultureel handelen, ook al is dat laatste wel een *conditio-sine-qua-non* ('n onverbiddelijke voorwaarde). Maar uiteindelijk is het het *werk van God* in de geschiedenis, die deze levensverbanden doet opkomen. Hij leidt de geschiedenis; Hij regeert en onderhoudt de schepping (Zond. 10 H.C.).
2. Tegelijkertijd moet gewaarschuwd worden voor een starre en statische visie op de geschiedenis, alsof het handelen van de mens *noodzakelijkerwijs* moet voeren tot het ontstaan van levensverbanden in de vorm waarin wij ze kennen. Geenszins. (Al evenmin, dat de huidige (verschijnings-)vormen van de diverse samenlevingsverbanden zó zouden moeten blijven tot in lengte van dagen, omdat ze de enig juiste zouden zijn! Integendeel!

Onze visie op de geschiedenis is geen 'deïstische': de visie, dat God éénmaal, aan het begin, heeft ingegrepen, de wereld heeft geschapen, waarna de geschiedenis zich ontwikkelt, zoals een film 'afrolt' of een uurwerk 'afloopt' - met God als passieve toeschouwer, en de mens als willoos marionet.

Onze geschiedsvisie *kán* ook geen deïstische zijn. Niet, wanneer we letten op wat de Here God ons openbaart in Zijn Woord omtrent Zijn herhaald ingrijpen in, ja: Zijn continuë leiding van de geschiedenis. Evenmin als we letten op de geschiedenis van de eigen Europese cultuur in vergelijking met die van andere kulturen: oosterse, Afrikaanse, noord-Amerikaanse...

Zelfs een oppervlakkige studie van kulturen leidt al snel tot het inzicht dat het handelen van de mens medebepalend is voor de loop der geschiedenis: een school in... (China bijvoorbeeld, of Afrika) heeft een andere (verschijnings-)vorm dan een school bij ons. Maar het is onmiskenbaar een 'school', een bepaald type samenlevingsverband (getypeerd door de overdracht van kennis en ervaring), waarvan de *structuur* besloten lag en ligt in de door God geschapen en geregeerde werkelijkheid, terwijl de (verschijnings-)vorm bepaald wordt door het menselijk handelen en door 'de stand van de geschiedenis'.

Als christen-gelovigen *weten* we, dat het *ónze* gehoorzaamheid - of gebrek daaraan - is, die leidt tot *ontplooiing en verrijking* dan wel tot *destruktie en verarming* van een cultuur. Het is God zelf, die *leiding* geeft aan de geschiedenis, en daarbij het mensenwerk *mede* laat spelen - wonderlijk genoeg!

Anders gezegd: de *opkomst* van de diverse levensverbanden ligt besloten in de *structuur* van de schepping. Vele auteurs spreken daarom van 'scheppingsordeningen'. (Zo bijvoorbeeld Van Riessen in 'Maatschappij der Toekomst', p. 92).

Aan de diverse verschijningsvormen van die levensverbanden kan men tegelijkertijd de invloed van de menselijke (on-)gehoorzaamheid aflezen. Er zijn goede scholen en slechte. Goede staten en slechte. Etcetera. Dat is het gevolg van de *richting* die de mens kiest voor zijn handelen: tegen de (kracht-)stroom van Gods wil in, of zich daarnaar voegend.

De betekenis van een en ander is, dat ieder levensverband zich *kenmerkt* door een *bepaalde bestemming*, een bepaalde roeping die in de schepping (-structuur) besloten ligt en zich opdringt aan de mens. Voor de kerk is dat de verkondiging van Gods' Woord in zijn volle lengte en breedte en diepte en hoogte(!) Voor de school is dat de opleiding, de overdracht van kennis en ervaring. Voor de onderneming is dat het (op een verantwoorde wijze) produceren en/of verhandelen van goederen. Voor het gezin is dat de opvoeding, waarbij het voorleven van Gods' wet en bedoeling met ons leven (inklusief het voorleven van liefde) voorop moet staan. (Valenkamp spreekt over het gezin als over een 'warm nest'.)

Verhoudingen tussen levensverbanden

Nu gaat het ons in dit artikel om het schetsen van een reformatorische visie op staat en samenleving. We kunnen dus niet stoppen met een schets van de eigengeaardheid van

Ondanks het feit, dat het voor u liggende artikel het derde deel is uit een serie, hoeft u toch niet terug te schrikken voor lezing ervan. Het is zonder moeite te volgen, ook als u geen kennis hebt kunnen nemen van de voorgaande artikelen.

de levensverbanden. Want aldus verkrijgen we nog geen enkel zicht op de verhoudingen *tussen* al die levensverbanden, noch op de rol van de overheid bij dat al.

Toch helpt de nadruk op de eigen aard der levensverbanden ons al een heel eind op weg. Zij geeft voeding aan de gedachte van de *zelfstandigheid* van die levensverbanden t.o.v. elkaar.

Het valt bijvoorbeeld moeilijk in te zien op welke grond de kerk, lettend op haar eigen typische taak, zich met de school zou bemoeien - en omgekeerd. Immers: het opleiden, de overdracht van kennis en ervaring is haar in principe *wezenvreemd*, en - omgekeerd - het functioneren van de school kenmerkt zich niet door de verkondiging van Gods' Woord en de bediening van de sacramenten. Was dat wel het geval, dan zouden we de reken-, lees- en schrijflessen, de aardrijkskunde, biologie e.d. van het lesrooster moeten schrappen!

Vanzelfsprekend is er een wisselwerking tussen de verschillende levensverbanden, tussen school en kerk bijvoorbeeld, en zijn er wederzijdse belangen. Vanzelfsprekend is de kerk en zijn de kerkmensen blij met de oprichting van een (goede) christelijke school, en verdrietig over de teloorgang van een andere, van oorsprong christelijke, school. Maar de wisselwerking en de wederzijdse belangen gaan niet zover, dat de kerkeraad orde op zaken mag stellen op de school. Evenmin behoort, omgekeerd, het schoolbestuur in te grijpen in het kerkelijk leven.

Deze verhouding van de zelfstandigheid van de samenlevingsverbanden wordt algemeen aangeduid met de term 'sovereiniteit in eigen kring', een term van Abraham Kuyper. Deze visie is naderhand, vooral theoretisch, uitgewerkt door Herman Dooyeweerd, één van de 'vaders' van de reformatorische wijsbegeerte. De best leesbare introductie, zover mij bekend, treft u aan in Van Riessen's Maatschappij der Toekomst, hoofdstuk 3. Het is overigens opmerkelijk, hoezeer momenteel wordt teruggesproken op deze 'leer' omtrent de zelfstandigheid van de samenlevingsverbanden (dat heeft alles te maken met de crisis van wat we zo fraai aanduiden als de 'verzorgingsstaat'). Zo sprak prof. Douma onlangs over

'verschillende (goddelijke!) ambten met elk hun eigen beheer' ²⁾ In zijn maidenspeech als RPF-senator sprak prof. Schuurman over 'verschillende gemeenschappen met onderscheiden verantwoordelijkheden of ambtsdiensten'. ³⁾ Ook binnen het CDA trachten alsnog diverse mensen een lans te breken voor deze visie men zie de bijdragen van o.m. prof. Klapwijk en prof. Dengerink in CD-Verkenningen. (de eerlijkheid gebiedt me om erbij te zeggen, dat het er erg op lijkt, dat ze een 'verloren strijd' voeren, althans wat betreft het CDA; gelukkig vinden hun pleidooien elders wel weerklank!)

De verschillende samenlevingsverbanden zijn niet aan elkaar onder- of bovengeschied, maar *neven*geschied. De bevoegde instanties van die organen hebben géén verantwoording af te leggen aan elkaar, behalve natuurlijk voorzover ze op elkaars terrein komen (bijvoorbeeld: afdracht van loonbelasting e.d.; van de kerk aan de staat). Wel zijn ze verantwoording verschuldigd, en zelfs in de eerste plaats, aan de Here God, de ene Souverein, op aarde en in de hemel. De term 'sovereiniteit-in-eigen-kring' is, aldus gezien, niet zo gelukkig gekozen; alleen voor God is sprake van sovereigniteit. Men bedoelt met deze term echter tot uitdrukking te brengen,

- dat de samenlevingsverbanden ten opzichte van elkaar 'soverein' (zelfstandig 'heersend') zijn, en
- dat ze dat gezag ontleen aan het van Godswege ingestelde ambt, waarin de Sovereiniteit Gods zich weerspiegelt.

Het begrip 'sovereiniteit in eigen kring' (s.i.e.k.) fungeert in de reformatorische visie als een *richtinggevend beginsel*. Dat wil zeggen: voor zover die s.i.e.k. (nog niet bestaat, moeten we die nastreven, zo goed als in ons vermogen ligt en rekening houdend met de historische situatie waarin we ons bevinden. Maar ook omgekeerd: overal waar die s.i.e.k. wordt ondermijnd, moeten we waarschuwen voor de vernietigende gevolgen daarvan. Uiteraard moeten we er ook alles aan doen, om het goede te behouden, wat ons is toevertrouwd.

Want, dit mag vaststaan: het navolgen van het s.i.e.k.-beginsel *kán* bijdragen tot het voorkomen van machtsconcentratie en machtsmisbruik, *kán* strekken tot ontplooiing en opbloei van het leven in al zijn rijke verscheidenheid. En, last-but-not-least, het draagt bij tot het besef dat de levensverbanden, en derzelver gezagsdragers, voor Gods' aangezicht moeten kunnen bestaan. Men heeft verantwoording af te leggen aan Hem, en aan Hem alleen, de ene

Souvereine Heer van heel de schepping en al wat daarin is.

Wat dit beginsel van de s.i.e.k. betekent voor de verhouding tussen de staat en andere samenlevingsverbanden, komt hierna nog uitvoeriger aan de orde.

Verhoudingen binnen een samenlevingsverband

Moge het s.i.e.k.-beginsel enige rem betekenen op concentraties van macht en alle nare gevolgen van dien, toch zijn daarmee niet alle problemen 'uit de wereld'!

Van Riessen introduceert een tweede richtinggevend beginsel voor de inrichting van de samenleving: het beginsel van een harmonieuze *balans van gezag en vrijheid* in de relaties binnen een levensverband.

Positief gesteld, betekent dit dat de gezagsdragende instantie - bestuur, kerkeraad, overheid - haar beleid erop richt dat de leden van dat levensverband hun roeping, conform de eigen aard van dat verband, zo goed mogelijk vervullen kunnen.

„Hij moet, daar zo goed als elders zijn gaven en talenten zo goed mogelijk tot ontplooiing kunnen brengen. *Daartoe is hij geschapen*. De voorwaarde daarvoor is voor hem en voor allen in deze gemeenschap een vrijheid tot eigen verantwoordelijkheid, die typisch bij hem past. Het gezag nu dient deze vrijheid, het maakt er ruimte voor en beschermt haar. Dit gezag moet dus voor ieder streven naar een *optimale* vrijheid. Niet meer, want dan wordt de samenhang in de gemeenschap bedreigd en dan wordt de mens overbelast, zodat de gemeenschapstaak niet goed meer gediend wordt. Anderzijds ook niet minder, omdat daardoor mogelijkheden van de mens onbenut blijven. In het licht van dit laatste en gelet op het feit, dat teveel vrijheidsruimte

ontbindend werkt, kunnen wij ook zeggen, dat in de praktijk het gezag t.o.v. de ontzagdragers de taak heeft hun vrijheid te *maximaliseren*. Daarmee stelt het de goede balans in.”

En verder: „...dat de balans tussen gezag en vrijheid in 'n samenlevingsverband noch een nivellerende noch een starre mag zijn. Voor ieder dient een andere balans overeenkomstig de eigenheid van de betrokkene, ingesteld te worden. En deze balans moet ook soepel zijn, opdat zij onder andere omstandigheden en afhankelijk van de ontwikkeling van de betrokkene opnieuw ingesteld kan worden.” Aldus Van Riessen in zijn 'Maatschappij der Toekomst', p. 84/85 (cursiveringen van mij, AWB).

We gaan er op dit moment maar aan voorbij, dat een herwaardering van de begrippen 'gezag' en 'ontzag', een eerherstel van 'gezagsdragers' en een herbezinning op de verhouding tussen 'gezags-' en 'ontzagsdragers' dringend geboden is. Te vaak en te gemakkelijk worden 'gezag' en 'macht' - en vooral dan misbruik van macht - aan elkaar gelijk geacht. Daarmee raken de van Godswege gegeven roeping voor *alle* leden van een samenlevingsverband, en het van Godswege ingestelde ambt voor de 'dienende heren' van dat verband, uit het zicht of in diskrediet.

In de volgende artikelen over de verhouding tussen overheid en burger komen we nog wel terug op die begrippen 'gezag', 'ontzag' e.d.

De in dit artikel verwezen literatuur

Zie de voetnoten 2 en 3.

Verder alleen:

- H. van Riessen, *Maatschappij der Toekomst*, 1952/1973, 5e dr., Franeker.
- M. Valenkamp.

Ed Noort, Israël en de westelijke Jordaanoever; een werkboek voor Palestina-reizigers. Ruim 400 blz., f 32,50; Kok, Kampen.

Kees van der Ziel, Het jubeljaar uitgezaaid. Gedichten. 49 blz., Wycliff Bijbelvertalers, Postbus 150, 3970 AD Driebergen.

Nechamah Mayer-Hirsch, Deborah, dichteres onder de palmen. 108 blz., f 4,90; Stichting Elisabethbode, Postbus 100, Lochem.

Dr. J. Verburg, Canon of Credo, een kritisch onderzoek naar de Bijbel op grond van zijn ontstaansgeschiedenis. 188 blz., f 29,50. Uitgegeven door J. H. Kok, Kampen.

Ds. M. R. van den Berg, Over God gesproken - Wie is Hij? 76 blz., f 11,90; uitgegeven door J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Redactie ontving

Max de Lange-Praamsma, Barbie's avontuur. Jeugdboek. 9 jaar en ouder, 76 blz., f 8,90 De Vuurbaak, Groningen.

N. van Loo, Dieren in hun omgeving; een actuele kijk op de natuur bij de schoolplaten van M. A. Koekoek. 140 blz., f 22,50; De Vuurbaak, Groningen.

Dr. Chr. Fahner, e.a., Gezien of bekeken; Over minderheden gesproken. 192 blz., f 29,90; Kok, Kampen.

Prof. dr. H. Faber e.a., Pastoraat, balans en perspectief, deel I. 156 blz., f 27,50; Kok, Kampen.

Ds. L. Kievit, Om de eer van zijn naam; Meditatie. 86 blz., f 13,90; Kok, Kampen.

Ingezonden

Verkiezing

De discussie in „Opbouw” tussen drs W. G. Rietkerk en drs A. M. van Leeuwen, laat m.i. zien, dat er niet statisch geredeneerd kan worden over de Eeuwige Verkiezing. Het is een goede zaak dat steeds weer vanuit de bron: De Heilige Schrift dient te worden nagegaan of „deze dingen alzo zijn”. Het Sola Scriptura, de Schrift alleen, blijve toch ons aller richtsnoer. Ook ik vind gebruik van het handboek van dr A. G. Honig niet gelukkig, gezien het feit dat het als een compromis beschouwd kan worden, tussen de denkbeelden van H. Bavinck en dr Kuyper Sr. Ik vind het een gelukkig feit, dat gelukkig de gedachte dat er een balans zou zijn tussen verkiezing en verwerping door beide predikanten wordt afgewezen. Ook vind ik het een geruststellende gedachte, dat ds Van Leeuwen poneert: „Naar dogma's zullen wij in de Schrift tevergeefs zoeken”. Conclusie: Ze zullen uit de Schrift moeten worden opgediept. Voorwaar een zeer zware opdracht. Toch ben ik van oordeel dat de woorden uit Deuteronomium 29 : 29, over de verborgen en geopenbaarde dingen, zwaar bij ons moeten wegen. Het is overigens een goede zaak, dat onze Dienaren van het Woord, over deze dingen nadenken. Moge het zijn tot opbouw van Christus duurgelokochte Kerk.

Erger vind ik het dat ds J. Kok, vrijg. Geref. predikant, in het Geref. Kerkblad van Overijssel, Gelderland, Utrecht en Noord-Holland, op hoogmoedige wijze schrijft en reageert op bovengenoemde discussie. Hij schrijft o.m.: „Waar de vrijzinnigheid doorbreekt, worden de Dordtse Leerregels onder vuur genomen. Zij vormen een blokkade, een eerste hindernis, die moet worden genomen, wil het modernisme zich vrij kunnen ontplooiën”. Een kind kan begrijpen wat hier bedoeld wordt: Zover is het al met die Ned. Gereformeerden gekomen! Als je niet beter zou weten, zou je zeggen: Wat een bezorgdheid toch voor die dwalende schapen! Niets is minder waar! Toen honderden waarachtige kinderen van Christus, uit de Schaapskooi werden gejaagd in de crisis van de jaren '67 tot '70, zijn er hoegenaamd geen schapen opgezocht, die verdwaald zouden zijn. In mijn eigen woonplaats zelfs niet één! Het wordt hoog tijd, dat in de kerk van ds Kok c.s. eens geleefd wordt naar de waarschuwing van Ezechiël 34. Dat hoofdstuk rust als een loden last op de Vrijgemaakte Geref. Kerken! En zolang daar geen ernst mee gemaakt wordt geldt voor ds Kok: „Toeschouwers ingerukt”.

P. Dubbeld, Barendrecht

²⁾ In de 129e dies-natalis-rede van de Hogeschool te Kampen. Volgens het Nederlands Dagblad van 7 dec. '83 wordt deze rede opgenomen in een dit voorjaar te verschijnen publikatie 'Politieke Verantwoordelijkheid' (Van den Berg, Kampen).

³⁾ Zie Nieuw Nederland (RPF-orgaan) van december '83.

Terloops...

Discipelschap

Over discipelschap is veel geschreven. Het heeft te maken met het navolgen van Jezus, het met Hem en bij Hem en achter Hem op weg willen zijn. In de bijbel wordt hier duidelijk over gesproken. In Deut. 4 wordt gezegd dat het volk Gods woorden moet leren en eerbiedigen. Dit heeft verband met het vrezen van God. Alleen als we God vrezen, dan kunnen we Hem ook eerbiedigen. Als je de kranten leest ontdek je dat mensen het discipelschap steeds proberen te combineren met hun wensen, hun meningen. Milieuverontreiniging en het er tegen zijn wordt dan in verband gebracht met het volgen van God. Discipelschap heeft volgens de krant ook alles te maken met het afkeuren van kernbepalingen. Het volgen van de Heer betekent ook - als je de kranten geloven moet - dat de kerk is een kerk voor armen en dat je daarom dus voor die armen hebt te zorgen. Al deze dingen en nog veel andere meer kunnen iets te maken hebben met discipelschap. Maar dat hangt dan wel af van wat je werkelijk gelooft, niet van wat jezelf van dat geloof en de bijbel maakt. Om maar bij één ding te blijven. Het gezegde dat de kerk is een kerk van en voor de armen is wel mooi gezegd, maar

het is de vraag of de bijbel dat ook zó zegt. Ik denk dat dat toch een eenzijdige benadering is. De kerk is voor armen en rijken. Allen hebben daar een plaats, eenzelfde plaats. Allen echter moeten zich onderwerpen aan het woord van God dat ons duidelijk laat zien dat discipelschap wat kost. Het is een opdracht, een opgave. Het uitvoeren van de opdracht moet resulteren in het dragen van vrucht. Dan wordt de Vader verheerlijkt (Joh. 15 : 8). Dat kan alleen als jij in Jezus en Jezus in jou blijft (Joh. 15 : 4). Als je dit door hebt, is het ook duidelijk dat we maar voorzichtig moeten zijn met het claimen van het discipelschap voor onze spreuken en kreten, voor onze opvattingen en gedachten. Discipelschap is méér. Discipelschap gaat verder. Discipelschap luistert nauw. Discipelschap gaat uit boven onze klein-menselijkheid. Het is iets dat bewerkt wordt door de Geest, door God Zelf. Het heeft iets te maken met kruisdragen en van alles achterlaten (Matth. 4 : 20, 22). Je kunt er soms ook bedroefd om zijn (Mark. 10 : 22). Je kunt als discipel van de Heiland soms niet weten waar je terecht komt (Matth. 8 : 20). Dat kan alleen als je dienen wilt. Navolging is dienstbaarheid. Discipelschap is overgave. Van discipelschap wordt een mens stil omdat het meer inspanning kost

dat het hard schreeuwen van leuzen of het lopen met spandoeken. Het is bidden 'God, ken me en mijn gedachten en leid me op Uw weg'. Die weg is tenslotte alléén begaanbaar. Het lopen op die weg is te dóen. Vaak met moeite misschien. Maar 't is toch te doen omdat Jezus Zelf voorop gaat.

P. C. van Wijk, Zaltbommel

Kerknieuws

Schiedam

Op 17 februari a.s. hoopt ds C. Vonk van Schiedam de dag te herdenken, waarop hij, gedurende een periode van 55 jaar, het ambt van dienaar des Woords heeft vervuld.

Radio-kerkdienst

Op zondag 19 februari a.s. zal D.V. de middagkerkdienst van de Nederl. Geref. Kerk van Amsterdam-Centrum worden uitgezonden via de radio Hilversum II. Aanvang: 5 uur n.m. Voorganger: ds H. de Jong. Cassette met opname van de dienst te verkrijgen bij Stichting „De Brug”, Breeuwerstr. 25, 8251 HB Dronten. Tel. 03210-3673. Gedrukte preek te verkrijgen bij de „Ikón”, Boerelaan 25, 1217 GX Hilversum.

Uit breder kring

Vakantieweken lichamelijk gehandicapten en oudere leden

Door middel van dit bericht willen we nogmaals attenderen op onze eerstkomende vakantieweken voor lichamelijk gehandicapten en oudere leden, die we D.V. hopen te houden van 10-17 maart a.s. in het F. D. Roosevelthuis te Doorn. Door enkele afzeggingen zijn er wat plaatsen vrijgekomen. Hebt u belangstelling, of wilt u inlichtingen, dan kunt u terecht bij het sekretariaat van de werkgroep Rekreatie Lichamelijk Gehandicapten, uitgaande van de Chr. Geref. Deputaten voor de geestelijke verzorging van gehandicapten en behartiging van het ziekenhuispastoraat, p.a. Mw. M. de Graaf-Floor, Provincialeweg 57, 3981 AM Bunnik, tel. 03405-62583.

Vakantiebemiddelingsburo voor lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten

We gaan allemaal op vakantie. Voor mensen met een handicap is het echter vaak moeilijk om een vakantieadres te vinden. Niet elk hotel, appartement e.d. is bijvoorbeeld geschikt voor mensen in een rolstoel, hoewel daar de laatste jaren verandering in is gekomen. Het aantal aangepaste accommodaties neemt steeds

Administratie

Administratie-adres:
Kon Wilhelminalaan 38
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 45,- per jaar of f 24,- per halfjaar.
Buitenland f 55,- per jaar of f 70,- per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Deze week gaat de puzzel over het boek Lukas. Eigenlijk heet dat boek het Evangelie van Lukas. Het is trouwens niet helemaal zeker dat dit boek door Lukas is geschreven. Het staat er niet in. Het boek beschrijft de gebeurtenissen in de tijd dat Jezus op aarde was. Lukas vertelt over de geboorte, het leven, de dood en de opstanding van Jezus.

Hier zijn de vragen.

1. Lukas heeft alles nauwkeurig opgeschreven voor een belangrijke vriend van hem. Hoe heet die vriend? Zijn naam betekent „vriend van God”. Lukas 1.
2. Maria, de moeder van Jezus, ging naar haar nicht Elisabeth. Die nicht was ook in verwachting van een zoon. Hoe zou de zoon van Elisabeth gaan heten?
3. Toen Maria bij Elisabeth was, heeft ze ook een lied gemaakt. Dat heet „de lofzang van Maria”. Lukas 1 : 47-55. Eén van de 29 gezangen achterin ons Psalmboek is hiervan afgeleid. Welk nummer heeft dat gezang?
4. Dit gezang komt ook voor in het Liedboek voor de Kerken. Kun je ook vinden welk nummer het daar heeft?
5. Weet je wat Lukas in het bijzonder is opgevallen? Dat de Here Jezus niet erg welkom was bij de mensen. Toen Hij geboren werd in Bethlehem was er in de..... geen plaats voor hem. Lukas 2 : 7.
6. Toen Jezus eens preekte in een synagoge, werden de mensen boos op Hem en ze gooiden Hem de stad uit. In welke stad was dat? Lukas 4 : 29.
7. In Lukas 10 : 25-37 vertelt Jezus een spannend verhaal. Name'lijk een gelijkenis. Lees dat verhaal eens voor jezelf. Welke drie mensen kwamen langs de ongelukkige man?
8. Met welke twee mensen sprak Jezus op de berg in Lukas 9 : 30?
9. Jezus heeft eens de kinderen gezegd. Dat vind je in Lukas 18 : 15-17. Wie waren het daarmee niet eens?
10. In het laatste hoofdstuk van Lukas' boek gaat het over de hemelvaart van Jezus. Bij welk dorp gebeurde dat? Lukas 24 : 50.

Oplossing vorige week.

1. Gesur - 2. Reus - 3. Ure - 4. Ur - 5. R. - 6. Er - 7. Zer - 8. Ezra - 9. Hazer.

meer toe. Hierdoor kunnen lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten, naast groepsvakanties, ook *alleen* of met familie óf vrienden met vakantie gaan. Er is dus de mogelijkheid tot *individuele* recreatie, variërend van dagtochtjes tot 1 of meerdere weken vakantie, in binnen- of buitenland. Veel gehandicapten zouden wel zelfstandig met vakantie willen, maar kunnen dit moeilijk (helemaal) alleen.

Wie kan daarbij dan begeleiden?

Hiervoor bestaat het vakantiebemiddelingsburo van de Stichting Werken. Dit buro bemiddelt tussen de gehandicapte vakantiegangers en de vrijwillige begeleider.

Er worden wel afspraken gemaakt. Het moet klikken tussen aanvrager en vrijwilliger en er moet een overeenkomst gevonden worden in de kosten.

Vrijwilligers uit het hele land hebben zich bij de Stichting Werken opgegeven, dus gehandicapten uit iedere streek of stad in Nederland kunnen vakantiebegeleiding aanvragen.

Bij het zoeken naar begeleiding wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met leeftijd, woonplaats, eventuele ervaring, periode e.d.

Formulieren en aanvullende informatie kunt u vragen bij de Stichting Werken, afd. vakantiebemiddelingsburo, Lange Voorhout 48, 2514 EG Den Haag, tel. 070-649920.

Dit kan zijn zowel voor lichamelijk en zintuiglijk gehandicapten, die begeleiding zoeken voor een individuele vakantie, als voor iemand die als vrijwilliger mee wil worden (in het hoogseizoen en daarbuiten).

Bouw aan Opbouw

Sturen in envelop zonder postzegel naar Adm. Opbouw, Antwoordnr. 38,
3940 ZD Leersum.

Comité van aanbeveling: Prof. Dr. Ir. J. van Bommel, Nel Benschop, Henk Binnendijk, Gert Doornenbal, Prof. Dr. C. Graafland, Gien Karssen.

3781 NJ Voorthuizen - Tel. 03429-1274

Postbus 198
4700 AD Roosendaal
Telefoon 01672-3450